De Bosboom-Expositie

Zoo werd dan Zaterdag in „Pulchri Studio" in den Haag de Bosboom-tentoonstelling geopend. Het is eigenlijk alweer de tweede, want reeds in Februari was er in Amsterdam eene, zij het ook veel kleinere, Bosboom-tentoonstelling in elkaar gezet in het gebouw van den Larenschen Kunsthandel.

De aanleiding tot deze tentoonstellingen is de honderdste geboortedag van den kunstenaar. Wellicht zullen sommigen het bejammeren dat reeds te Amsterdam een gedeelte van 's meesters werken afzonderlijk te zien was, en hadden dezen er de voorkeur aan gegeven één enkele tentoonstelling te zien van alles wat maar eenigszins van den meester bij eenen te krijgen zou zijn, . . . maar ik verzeker u, dat over de belangstelling bij de opening niet te klagen was; en wat den omvang dezer tentoonstelling in den Haag aangaat, is er al evenmin reden tot ontevredenheid. De verzameling, op deze „officieele" tentoonstelling te zien, is zeer uitgebreid (220 werken), en zeer merkwaardig; zij geeft een enorm goeden kijk op dit nobele en arbeidzame kunstenaarsleven! Dat er na de tentoonstelling in Amsterdam nog zulk een rijke collectie overbleef, zal niemand verwonderen, die kennis nam van het onderzoek, door Bosboom's levensbeschrijver, den heer Mr. H. F. W. Jeltes, ingesteld. Mr. Jeltes vond alleen in ons land 140 schilderijen, 312 aquarellen en teekeningen, tezamen dus reeds ruim 450 werken, en men moet hierbij nog bedenken, dat onder één nummer soms een heele reeks aquarellen en teekeningen wordt opgegeven. Verder dient men in het oog te houden, dat een groot deel van Bosboom's werk in Amerika, Engeland en elders is, zoodat er vermoedelijk nog vele honderden stukken aan de genoemde 452 zijn toe te voegen. Welk een werkzaam kunstenaarsleven, niet waar?



De commissie voor plaatsing der groote Bosboom-tentoonstelling in „Pulchri-Studio". V. l. n. r. de heeren: Haverman (staand); Mr. Van Haeften (zittend); Van der Weele (staand); Ter Meulen en Prof. Martin (beiden zittend.)

De tentoonstelling in den Haag heeft ook daarom een officieel karakter, wijl Bosboom eigenlijk een echte Hagenaar was. Op 18 Februari 1817 in die stad geboren, studeerde hij aldaar onder leiding van den tooneeldecoratie-schilder Van Hove. Hij verbleef een groot gedeelte van zijn leven in den Haag, huwde er met mejuffrouw Toussaint, die als mevrouw Bosboom-Toussaint een grooten naam als romanschrijfster verwierf, en stierf den 14en September 1891 in die stad. En Bosboom behoorde niet slechts door zijn geboorte en inwoning tot den Haag, maar was een geestelijk representant van haar; was hij niet een der meest schitterende vertegenwoordigers der „Haagsche" school? Ga eens zien in het Mesdag-museum, en zeg mij of hij van de Hollanders temidden der groote Franschen wellicht nog niet het rijkst en het machtigst aandoet?

Hier in „Pulchri" komen de waardevolle stukken uitnemend tot hun recht. Met zeer veel moeite werden zij door prof. Martin en mr. H. F. W. Jeltes van overal bijeenengezocht, en met smaak en kennis werden zij gegroepeerd; en wat niet minder waardeering verdient: men krijgt er een inzicht in den groei van dit kunstenaarstalent. Men ziet er b.v. hoe in de oudere werken de schilderwijze nog lang niet zóó zeker en zoo vaardig was, en met name in de kerkintérieurs nog wat angstvallig, nog wat te zeer vasthoudend aan de lijnen der architectuur, maar allengs, ge ziet het bij aandachtig beschouwen der latere werken — allengs maakt hij zich los van die schoolsche nauwgezetheid en met een groote zelfverzekerdheid zet hij met eenige groote hoofdlijnen de gewelven en pijlers ineen. En om die hoofdlijnen bloeit en leeft het prachtige licht, als welig loover om een stam.

Bosboom's kerkintérieurs zijn. . . „romantisch" gezien. Saenredam's kerken b.v. hebben een koele strakheid; die van Bosboom zijn als bezield van leven, van een nobele poëzie. Deze negentiende-eeuwer is zoozeer romanticus, dat hij . . ja, in de eerste plaats, dat hij kerken schildert, kerken, die temidden van alle leelijkheden van de moderne samenleving onveranderlijke, onaangetast schoon blijvende gebouwen, waar de vroomheid, niet modern, niet middeleeuwsch, maar de vroomheid-van-alle-tijden haar stempel heeft opgedrukt. De „romantiek", de poëzie, al naar ge het noemen wilt, van het bedehuis is tijdeloos en aangrijpend.

Een man als Bosboom moest ook, wanneer hij eens minder verheven onderwerpen dan kerken schilderde, daaraan nochtans ook een zekere statigheid, 'n zekere weidschheid geven; zijn blik, ingesteld op de diepe, lichte Kathedralen, zag ook de boerendelen en -stallen en -keukens en bibliotheken en kamers en andere intérieurs van menschelijke afmetingen soms met een mysterieuzen schijn doorglansd en in wijde ruimtelijkheid. En zelfs in zijn kerken mocht niets. . . banaals den grooten indruk ontwijden; hebt ge niet bemerkt, dat deze man van den nieuwen tijd in zijn kathedralen en tempels nooit de twijfelachtig-mooie figuren van een modern gekleed man gesteld heeft, maar ze ter wille van de „poëzie", de „romantiek" bevolkte met 17e-eeuwers in kuitbroek en mantel? Alleen waar de kleedij zwierig of curieus was, zooals die der misknapen, priesters of b.v. een stoet van weeskinderen, . . .daar gedoogde hij moderne figuren. Wat al kerk-intérieurs in ons land, zoowel als daarbuiten heeft de meester weergegeven. Die van Alkmaar, Haarlem, den Haag, Utrecht, Leiden, Delft, . . die van Brugge, Gent, Rouaan, Trier. . . En, in de een wellicht meer, in de ander minder, doch over het algemeen genomen: welk een diepten van licht, welk een weidsche, trotsche bouw, welk een uitnemende weergave van de hooge intimiteit van een kerkgebouw. Hoe treffend zegt Berckenhoff van dezen onvergetelijken kunstenaar: In Bosboom huldigen wij een echt Nederlandschen schilder, die nergens elders zijn weerga vindt; een schilder van zoo zelfstandige ontwikkeling en een zoo eigen stijl, dat hij zoo goed als zonder navolgers is gebleven; een schilder uit het land van Rembrandt! Alleen een kunstenaar, grootgebracht in de omgeving van ónslandschap, met zijn eindeloos verschiet en stoute luchten, beschenen door een zon, wier stralen, gedrenkt in de vochtige atmosfeer aan wildheid winnen wat ze aan koele schittering verliezen; alleen iemand, geboren en getogen in het land van Rembrandt, kon aan zijn kerken die verre diepte, die trotsche welving geven, en ze doorgloeien van zóó warm een licht." Een merkwaardigheid van Bosboom's werk is, dat een ieder het bewondert. En zulks is eigenlijk al van stonde aan het geval geweest.

Al dadelijk, bij het zien van zijn pakkende schilderijen begreep een ieder, (en wie het niet bewust begreep, voelde het nochtans) dat hier een groote kunstenaar aan het woord was. Kunstenaars en leeken, beiden erkenden, van het eerste oogenblik af Bosboom's edel talent.

En zulks is verklaarbaar; niet alleen uit de voortreffelijke schildershoedanigheden en de kunstenaarsvisie van Bosboom. Zijn onderwerp — de kerken — was er een, dat al dadelijk een ieder roerde, want in den grond zijn wij Nederlanders wel kerksch, en in Bosboom's dagen waren we het meer nog dan thans. Stond men bevreemd en besluiteloos voor b.v. Maris' verbeeldingen uit het alledagsleven, Bosboom had al dadelijk een „verhevener" sentiment aangeroerd: de religieusheid. En de instemming met deze religieuze gestemdheid was de eerste aanleiding om Bosboom te bewonderen; om er althans grooter aandacht aan te geven dan aan de Kunst, die meer het dagelijksch leven weergaf. En toen die ruimer aandacht eenmaal was gewekt, moest de bewondering vanzelf komen. Bosboom is voor zoover men dat van een schilder zeggen kan, populair bij ons volk. Te veel echter, we moeten het erkennen, is de populariteit van schilders nog gegrond op de kennis van enkele afzonderlijke werken, vaak van reproducties dier werken. En de beteekenis van deze prachtige jubileum-tentoonstelling is, behalve dat zij een daad van groote piëteit en eerbied voor de nagedachtenis van den gestorven kunstenaar is, ook van groote practische waarde; immers het door veel moeite en zorg bijeengebrachte oeuvre van den meester zal veler nog maar oppervlakkige bewondering tot een ware diepe bewondering maken, en den naam van dezen grooten Nederlandschen kunstenaar in nóg grooter kring verbreiden.



